

Резолюція семінару “Можливості реалізації енергетичного потенціалу через запровадження системи енергетичного менеджменту та проведення енергетичних аудитів”

26-27 січня, 2016 року Асоціація з енергоефективності та енергозбереження (далі – Асоціація, АЕЕ) за підтримки Посольства Франції в Україні провела дводенний семінар на тему “Можливості реалізації енергетичного потенціалу через запровадження системи енергетичного менеджменту та проведення енергетичних аудитів”. Участь у заході взяли понад 130 фахівців, серед яких представники: Комітету ВРУ з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Держенергоефективності України, Групи підтримки Європейської Комісії для України, Австрійського енергетичного агентства, представники місцевих та регіональних органів влади, профільних експертних організацій тощо.

Метою заходу було обговорення потенціалу енергоефективності в сферах економіки країни та його використання шляхом запровадження системи енергетичного менеджменту та проведення енергетичних аудитів, стан національного законодавства щодо енергетичного менеджменту та аудиту та міжнародні зобов’язання щодо порушених питань, можливі шляхи розвитку тощо.

Таким чином, в рамках заходу були розкриті наступні питання:

- Європейські зобов’язання щодо запровадження систем енергетичного менеджменту та енергетичного аудиту;
- Сучасна ситуація щодо запровадження системи енергетичного менеджменту та аудиту в Україні;

- Міжнародний досвід реалізації Директиви 2012/27/ЄС;
- Досвід українських муніципалітетів щодо запровадження муніципальних систем енергетичного менеджменту;
- Практичні аспекти запровадження енергетичного менеджменту та енергетичного аудиту;
- Навчання та програми підвищення кваліфікації фахівців;
- Сертифікація фахівців як підтвердження їх кваліфікації;
- Джерела фінансування заходів з енергоефективності тощо.

Відкриваючи семінар, Президент АЕЕ - Оксана Ремінська привітала учасників та зазначила, що запровадження системи енергетичного менеджменту та аудиту є надзвичайно важливим, особливо в умовах стрімкого підвищення цін на енергоносії. Адже система енергетичного менеджменту дозволяє: визначити поточний рівень енергоспоживання, потенціал підвищення енергоефективності, забезпечити можливість стійкого розвитку (підприємства, міста тощо) через середньо- та довгострокове планування та прогнозування, спираючись на реальні дані та показники.

Перший радник Посольства Франції в Україні – Фредерік де Туше зазначив, що: «Підвищення енергоефективності постає сьогодні як абсолютний пріоритет для України з огляду на небувалу вагу, яку сьогодні має енергетична проблематика в умовах значного підвищення тарифів на енергоресурси. Україна має значний потенціал щодо більш економного споживання енергоресурсів, оскільки споживання енергоресурсів на одного

мешканця є найвищим в Європі та одним з найбільших в світі. Для України існує термінова необхідність знайти шляхи вирішення цієї проблеми, а також необхідне фінансування для їхнього запровадження». Крім того, пан Туше зауважив, що Франція постійно бере участь у просуванні питань енергоефективності, зокрема в таких містах як Київ, Львів, Черкаси, а також підтримує розробку та впровадження ряд енергоефективних проектів у партнерстві з компанією Beten.

Пан Віктор Токаренко, Мінрегіон, підкреслив, що при раніш низьких тарифах на енергоресурси зацікавленості ні зі сторони Уряду, ні зі сторони споживачів не було. В 2008 році був прийнятий стандарт України «Служба енергетичного менеджменту підприємств житлово-комунального господарства», де було чітко розписано, що повинно робити підприємство ЖКГ при впровадженні даної системи. Проте, стандарт мав рекомендаційний характер та, в умовах низьких цін на енергоносії, на практиці не був впроваджений. Крім того, Міністерство вбачає пряму залежність щодо необхідності розробки вторинного законодавства для запуску механізму енергосервісу та запровадження системи енергетичного менеджменту. В планах Мінрегіону на 2016 рік стоїть прийняття закону щодо обліку енергоресурсів та розробка базового закону «Про енергоефективність». На сьогодні 50% багатоквартирних будинків, які підключені до централізованого теплопостачання вже оснащені приладами обліку, а до опалювального сезону 2016-2017 планується досягти амбітну ціль та забезпечити облік теплової енергії для 90% багатопверхових будинків.

Пан Сергій Поровський, радник міністра енергетики та вугільної промисловості, зазначив, що завдяки втіленню системи енергетичного менеджменту стає можливим залучення потенціалу як в енергетичній сфері, так і в економічній сфері загалом, адже завдяки цій системі створюється інструмент, який дозволяє запровадити не лише єдину методологію вимірювання визначених показників, але й виступає інструментом аналізу того, які заходи є найбільш ефективними та менш капіталоемними.

Проте на сьогодні запровадження таких систем ускладнене через відсутність розуміння поняття енергоефективність в широкому сенсі цього слова та відсутність можливості вимірювати досягнуті показники після впровадження заходів з енергоефективності. Крім того, на сьогодні відсутнє комплексне розуміння вирішення цієї проблеми. Адже підвищення енергоефективності не лише повинно торкатися муніципальної сфери та сфери житлово-комунального господарства, а також промислової сфери, потенціал якої є надзвичайно великим, включаючи сферу генерації, яка відповідає за 50% того, що споживається; транспортної сфери тощо.

Особливо важливою щодо розуміння українських зобов'язань в сфері енергетичного менеджменту та аудиту став виступ пана Кшиштофа Герульські, Європейська Комісія, який окреслив основні вимоги нової Директиви з енергоефективності, які, в основному, відображені в Розділі 8 та Додатку VI до Директиви.

Таким чином, окрім іншого, Україна зобов'язана до кінця 2017 року запровадити:

- ✓ обов'язковий енергоаудит для великих підприємств **один раз на кожні 4 роки.**
- ✓ Відповідно, має бути складений **список великих підприємств** України по попередньо узгодженим критеріям (кількість працівників перевищує 250, річний грошовий оборот перевищує 50 млн.євро або річний балансовий звіт перевищує 43 млн.євро тощо), інформація про які може надаватись органами статистики або податкової служби тощо.
- ✓ **Великі підприємства повинні запровадити заходи з підвищення енергоефективності, рекомендовані енергоаудитом.** У разі **невиконання** заходів повинні бути **застосовані штрафні санкції**, які також мають бути розроблені та впроваджені.
- ✓ Держава повинна **розробити та затвердити національні критерії** до енергетичних аудитів у відповідності з вимогами Додатку VI Директиви.
- ✓ Має бути запроваджена **система перевірки якості енергоаудитів.**
- ✓ Розроблена та запроваджена **система/ програма підготовки фахівців з енергетичного менеджменту та аудиту.**
- ✓ Для підтвердження якості підготовки фахівців з енергоаудиту та енергетичного менеджменту **повинна бути запроваджена система сертифікації надавачів послуг з енергетичного аудиту та енергетичного менеджменту**
- ✓ Сертифікація має відбуватись **незалежним органом** відповідно до національного законодавства

- ✓ Держава має забезпечити **наявність достатньої кількості надавачів послуг** з енергоаудиту та енергоменеджменту, **сприяючи та допомагаючи** організаціям з підготовки таких фахівців.
- ✓ Має бути забезпечена **державна координація** щодо проведення енергетичних аудитів.
- ✓ Повинні бути розроблені **схеми підтримки та стимулювання** щодо впровадження заходів з енергоефективності, що рекомендовані в енергетичних аудитах.
- ✓ Має бути впроваджена **програма підвищення обізнаності серед малих та середніх підприємств (далі – СМП) та домогосподарств, поширення кращих практик** щодо вигод від впровадження системи енергетичного менеджменту та **розроблені програми стимулювання МСП** щодо проведення енергетичних аудитів тощо.

Експерти мали змогу поділитись власними міркуваннями із порушених питань, прийняти участь у живих обговореннях, намагаючись знайти найкращий шлях розвитку для сучасних українських реалій, які багато в чому відстають від європейського вектору.

Таки чином, підбиваючи підсумки щодо законодавчого поля стосовно діяльності в сфері енергетичного аудиту та менеджменту можна зробити висновок про повну відсутність регуляції з боку держи, а отже – повну безвідповідальність щодо якості проведених енергоаудитів з усіма негативними витікаючими наслідками як для замовників цих послуг, так і для інвесторів тощо. В таких умовах, єдиним можливим шляхом вирішення цієї проблеми вбачається залучення енергосервісних компаній (далі - ЕСКО), які б супроводжували проект від самого початку до повної реалізації та несли відповідальність за досягнення визначеного результату.

Говорячи про державну політику, то можна зробити висновок, що на сьогодні відсутнє єдине уніфіковане бачення алгоритму побудови комплексної системи енергетичного менеджменту та проведення енергетичних аудитів відповідно до вимог нової директиви з енергоефективності 2012/27/ЄС.

В планах діяльності відповідальних органів щодо розробки політики за даним напрямком (Держенергоефективності та Мінрегіон) на 2016 рік цілі щодо запровадження системи енергетичного менеджменту у відповідних секторах

економіки не відображені (окрім бюджетних установ). Крім того, розуміння терміну «система енергетичного менеджменту» часто не співпадає із приведеним в Новій Директиві з енергоефективності та ототожнюється з системою моніторингу показників енергоспоживання в бюджетних установах, яка є лише одним із елементів такої системи. Важливим моментом було відмічено, що не можливо концентруватись на запровадженні системи енергетичного менеджменту лише в одній сфері, наприклад, ЖКГ. Така система має бути запроваджена у всіх сферах економіки, де є споживання енергетичних ресурсів, забезпечуючи тим самим комплексний підхід.

Крім того, на сьогодні в Україні діє близько 4 систем моніторингу показників енергоспоживання, які вже накопили певний архів даних.

У зв'язку з цим, **вбачається за необхідне уніфікувати фінальні показники збору та узагальненні даних з енергоспоживання для створення національної системи бенчмаркінгу (порівняння з еталонним значенням – ред.) в бюджетних установах.**

Другий день семінару був присвяченим питанням муніципального енергетичного менеджменту, де представники міст, які безпосередньо займаються цими питаннями, поділились своїми напрацюваннями, спостереженнями, проблемними питаннями та варіантами можливих їх рішень. Так, в першу чергу, представником з м. Житомир було відмічено, що: «Україна – це не міста, Україна – це села». Тому, часто за політику загалом, а в тому числі з енергоефективності, відповідає одна особа – голова ради (міста, села), який займає виборну посаду і зацікавлений, у першу чергу, здійснити швидкоокупні заходи для підтримки свого рейтингу до наступних виборів. Досить часто саме від рішень та бажання, мотивації та обізнаності Голови залежить енергоефективний шлях розвитку громади. Крім того, у більшості випадків, міська система енергоменеджменту складається з одного фахівця, відповідального за підвищення енергоефективності у бюджетних установах, який через значну завантаженість та додаткові функції не може повністю присвятити себе вирішенням безпосередніх питань щодо запровадження заходів з енергозбереження. Окремими елементами такої системи є також програма моніторингу показників енергоспоживання (Енергобаланс, Енергоплан тощо), шкільні завгоспи, головні лікарі та ін. Додатковим проблемним питанням, що не спонукає до впровадження енергоефективних заходів є: низька обізнаність

працівників міських органів влади та керівників бюджетних установ та домогосподарств стосовно переваг від ощадливого використання енергії; відсутність дешевих фінансових ресурсів; брак кваліфікованих фахівців, низька мотивація працівників через відсутність відповідного стимулювання, неможливість розпоряджатися зекономленими коштами в бюджетних установах тощо. Зокрема, рецептом для шкіл, які мають юридичний статус, могло б бути відкриття окремих рахунків в Держказначействі та вільне прийняття рішень щодо використання коштів чи то на заходи з енергоефективності, чи то на преміювання тощо. В багатьох випадках, на жаль, це супроводжується небажанням брати у директора школи особисту відповідальність за прийняття рішень.

Важливою кращою практикою, яку продемонстрував Ілля Єременко із Екоклубу на прикладі невеличкого містечка Славута, є створення револьверного фонду із залученням міського фінансування і, тим самим у безкоштовний для отримувачів коштів спосіб, просувати ідею енергоощадливого використання та підтримувати проекти комплексної термомодернізації будівель.

На жаль, українські реалії показують, що корупція в житлово-комунальному секторі міст лишається надзвичайно високою і часто стає головною причиною невпровадження заходів з енергоефективності. Безліч корупційних схем в сфері ЖКГ породжуються прямою зацікавленістю тих, хто мав би з нею боротись.

Тому, рецептом успіху для українських громад є ставати більш свідомими, перейматись тим, що обіцяють під час передвиборних перегонів кандидати на посади голів та місцевих депутатів, а саме головне – контролювати виконання ними своїх обіцянок. Крім того, саме громада відіграє ключову роль в тому, чи визначить кандидат у своїй передвиборчій програмі підвищення енергозбереження через запровадження заходів з енергоефективності як пріоритетний напрямок.

Розгорнутий Звіт заходу буде представлений найближчим часом.